

กลวิธีการตอบรับคำชมและการถ่ายโอนทางภาษาแม่ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย
เปรียบเทียบกับผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่น
Compliment Response Strategies and Language Transfer between Thai-
Speaking Learners of Japanese and Native Speakers of Japanese

วีณา สว่างกลาง

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานที่ศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการตอบรับคำชม ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการเลือกใช้สำนวนในการตอบรับคำชมของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยและผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่น รวมทั้งการถ่ายโอนทางภาษาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยซึ่งเปรียบเทียบกับผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวไทย โดยศึกษาข้อมูลจากการทำแบบสอบถามแบบเติมเต็มบทสนทนา เพื่อที่จะทราบถึงกลวิธีในการตอบรับคำชมของแต่ละกลุ่มตัวอย่างและระดับในการถ่ายโอนทางภาษาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย จากผลของการศึกษาพบว่า ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยและผู้พูดภาษาไทยชาวไทย ใช้กลวิธีการยอมรับต่อคำชมที่ได้รับมากที่สุด สำหรับผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่น ใช้กลวิธีการเลี่ยงต่อคำชมที่ได้รับมากที่สุด สำหรับกลวิธีย่อย พบว่าทั้งสามกลุ่มตัวอย่างเลือกใช้กลวิธีการแสดงความชื่นชมด้วยการกล่าวคำขอบคุณต่อคำชมที่ได้รับมากที่สุด แต่มีความแตกต่างในกลวิธีที่ใช้อย่างมากคือ ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยใช้กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วย ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่นใช้กลวิธีการลดค่าคำชม ผู้พูดภาษาไทยชาวไทยใช้กลวิธีการเสนอแนะและกลวิธีการอธิบาย สำหรับผลเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมพบว่า ปัจจัยทางสังคมมีผลต่อการเลือกใช้ถ้อยคำในการตอบรับคำชมของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยน้อยกว่าผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่นและผู้พูดภาษาไทยชาวไทย และปัจจัยด้านสถานที่ในการตอบรับคำชมมีผลน้อยกว่าปัจจัยด้านอื่น ๆ สำหรับการถ่ายโอนทางภาษาพบว่า มีการถ่ายโอนทางภาษาแตกต่างกันไปตามระดับความรู้ทางภาษาและประสบการณ์ในการพำนักในญี่ปุ่นหรือการมีปฏิสัมพันธ์กับภาษาญี่ปุ่น

คำสำคัญ: การตอบรับคำชม, การถ่ายโอนทางภาษา, วัจนกรรม, ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย

ABSTRACT

This research studies a comparison of compliment response strategies, including the social factors affecting the choice of expression made for a response to compliments among Thai-speaking learners of Japanese and native speakers of Japanese. Concurrently, this study also examines language transfer between Thai-speaking learners of Japanese and native speakers of Thai. The data was collected from participants of a conversation questionnaire into the process of

acquiring compliment response strategies of each of the sampling groups; as well, the levels of language transfer amongst Thai-speaking learners of Japanese was appraised. The results of the study reveal that Thai-speaking learners of Japanese and native speakers of Thai use compliment accepting strategies most often. In contrast, native speakers of Japanese use compliment evasion strategies most often. In addition, it was found that three of the sampling groups used the sub-strategy of appreciation, saying thank you to a compliment, most frequently; however, there was difference amongst the participants in the way the strategies were engaged. For example, the second most frequently used sub-strategy was that of Thai-speaking learners of Japanese using disagreement strategies. Native speakers of Japanese used compliment devaluing strategies, and native speakers of Thai used recommendation strategies and describing strategies. Finally, the results relating to social factors show that Thai-speaking learners of Japanese use fewer expressions in compliment responses than native speakers of Japanese and native speakers of Thai. Moreover, the site factor for compliment responses had the least influence compared with other factors. For example, it was found that differences in language transfer were related to Japanese language proficiency levels and experience of living in Japan or interaction with the Japanese language.

Keywords: compliment responses, language transfer, speed act, Thai-speaking learners of Japanese

ความสำคัญของปัญหา

การใช้ภาษาในการสื่อสารของมนุษย์ไม่ใช่แค่การแสดงคำพูดและแสดงท่าทางเท่านั้น มนุษย์ยังแสดงวัจนกรรมอันเป็นการกระทำบางสิ่งบางอย่างผ่านคำพูดหรือถ้อยคำที่กล่าวออกมาในขณะสนทนาด้วยซึ่งการแสดงวัจนกรรมแต่ละวัจนกรรม ต้องรู้จักเลือกสรรถ้อยคำให้เหมาะสมกับบริบทหรือสถานการณ์ตลอดจนปัจจัยทางสังคมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง(นฤพร สันตมนัส, 2547:1) เพราะว่าถ้อยคำบางถ้อยคำสามารถคงความสัมพันธ์อันดีต่อกันได้ ในขณะที่เดียวกันบางถ้อยคำอาจสามารถทำลายความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อกันได้

การชมเปรียบเสมือนน้ำมันหล่อลื่นที่หล่อเลี้ยงสังคมช่วยเสริมสร้างและส่งเสริมความรู้สึกร่วมและสัมพันธภาพของผู้กล่าวรับและผู้รับคำชม (Yang, 2011:22) เมื่อได้รับคำชมผู้ฟังก็ต้องตอบรับคำชมด้วยการยอมรับ การเลียง หรือปฏิเสธ ขึ้นอยู่กับบริบทและสถานการณ์รอบข้าง การตอบรับคำชมเป็นวัจนกรรมอันแสดงถึงการกระทำบางอย่างผ่านทางคำพูดอันเป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกต่อคำชมที่ได้รับ และเป็นการกระทำที่คุกคามหน้าด้านบวกของผู้พูด และผู้พูดมักประสบกับสถานการณ์กลืนไม่เข้าคายไม่ออก แม้จะถูกชมในสถานการณ์เดียวกันความแตกต่างทางวัฒนธรรมส่งผลให้ใช้กลวิธีในการตอบรับคำชมแตกต่างกัน และอาจทำให้เกิดปัญหาบาดหมางและทำลายสัมพันธภาพที่มีมาได้ ดังนั้น ผู้ตอบรับคำชมต้องคำนึงถึงปัจจัยทางสังคม สถานที่ และคุณภาพของภาษา(Brown &

Levinson, 1987) ไม่ใช่การใช้วาทะที่ไพเราะแต่เป็นการเลือกใช้ภาษาสุภาพอันมีเจตนาในการรักษาหน้า ซึ่งแตกต่างไปตามแต่ละสังคมและวัฒนธรรม เช่น สังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่น ให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาสุภาพมาก เพราะในสังคมญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์แบบสูงต่ำ และในภาษาญี่ปุ่นมีการใช้ไวยากรณ์พิเศษ อันได้แก่ คำสุภาพ คำยกย่อง คำถ่อมตน (ยูตากะ, 2552) ส่วนคำสุภาพในสังคมและวัฒนธรรมไทย คือการใช้คำราชาศัพท์ ซึ่งมีข้อกำหนดที่เป็นระเบียบแบบแผน เป็นตัวอย่างการใช้ภาษาสุภาพที่ชัดเจน (นิชาพร ยอตนณ, 2554) โดยผู้ตอบรับคำชมควรคำนึงถึงหน้าของตนเองและคู่สนทนา และเลือกใช้ถ้อยคำหรือสำนวนที่เหมาะสมถูกต้องตามกาลเทศะ และกล่าวตอบรับคำชมด้วยกลวิธีหลีกเลี่ยงการชื่นชมตัวเอง และในขณะเดียวกันต้องแสดงความเห็นด้วยต่อสิ่งที่ผู้กล่าวชมได้ชมมา (Permerantz, 1978)

งานวิจัยที่ผ่านมา มีงานวิจัยที่ทำการเปรียบเทียบการตอบรับคำชมระหว่างภาษาไทยกับภาษาญี่ปุ่นและการถ่ายโอนทางภาษาของผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวไทย แต่ยังไม่พบงานวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบกลวิธีการตอบรับคำชมของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่น และ ผู้พูดภาษาไทยชาวไทย รวมทั้งการถ่ายโอนทางภาษาในตอบรับคำชมของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาที่สองชาวไทย อีกทั้งการตอบรับคำชมเป็นวัจนกรรมที่ส่งผลต่อความรู้สึกของคู่สนทนาที่อาจทำให้เกิดการคุกคามหน้าของอีกฝ่าย อันสร้างความลำบากใจให้กับผู้กล่าวรับคำชมว่า จะกล่าวรับคำชมด้วยกลวิธีใดเพื่อไม่ทำลายหน้าของคู่สนทนา นอกจากนี้ความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของไทยและญี่ปุ่น โดยเฉพาะวัฒนธรรมการใช้ภาษา มีแนวโน้มทำให้เกิดการเลือกใช้สำนวนในการตอบรับคำชมที่ต่างกันไป โดยเฉพาะเมื่อทำการตอบรับคำชมเมื่อถูกชมเรื่องความสามารถของตนเองและสิ่งที่ครอบครอง คนไทยตอบรับคำชมด้วยการยอมรับคำชมที่ได้รับ (นฤพร สันตมนัส, 2547) ในขณะที่ภาษาญี่ปุ่นสอนให้ปฏิเสธต่อคำชมเพื่อเป็นการแสดงความถ่อมตน (เซนโค เค เมย์นาร์ต, 2544: 638 ; ประภา แสงทองสุข และคณะ, 2556: 42) ฉะนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งประเด็นดังกล่าวเพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างของกลวิธีการตอบรับคำชมรวมทั้งปัจจัยทางสังคมมีผลต่อการเลือกใช้สำนวนตอบรับคำชมของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่น และผู้พูดภาษาไทยชาวไทย นอกจากนี้ยังศึกษาไปถึงการถ่ายโอนภาษาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นที่เป็นล่ามภาษาญี่ปุ่นด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษารั้วนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างในกลวิธีการตอบรับคำชม ปัจจัยทางสังคมอันมีผลต่อการเลือกใช้สำนวนในการตอบรับคำชมของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยที่ทำอาชีพล่ามภาษาญี่ปุ่นซึ่งเป็นผู้ที่เคยเรียนภาษาญี่ปุ่นแต่ปัจจุบันไม่ได้เรียนภาษาญี่ปุ่น ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่น และผู้พูดภาษาไทยชาวไทย รวมทั้งศึกษาการถ่ายโอนทางภาษาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย เพื่อที่จะทราบถึงกลวิธีที่แต่ละกลุ่มตัวอย่างใช้ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้ และการถ่ายโอนทางภาษาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย โดยมีคำถามนำวิจัย 3 คำถามดังนี้

คำถามนำวิจัย

- ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่น มีกลวิธีตอบรับคำชมแตกต่างกันหรือไม่ และมีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร
- ปัจจัยทางสังคม อันได้แก่ เพศ สถานภาพ สถานที่ มีอิทธิพลต่อกลวิธีตอบรับคำชมของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาว

ไทย ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่น และผู้พูดภาษาไทยชาวไทยหรือไม่ และปัจจัยใดที่มีผลต่อการตอบรับคำชมของกลุ่มตัวอย่าง

- ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยได้รับการถ่ายโอนจากภาษาแม่ผ่านถ้อยคำการตอบรับคำชมหรือไม่ และมีลักษณะการถ่ายโอนอย่างไรโดยเปรียบเทียบกับผู้พูดภาษาไทยชาวไทย

สมมุติฐาน

- ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นตอบปฏิเสธต่อคำชมที่ได้รับ อันเนื่องมาจากหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นสอนให้ปฏิเสธต่อคำชมเพื่อเป็นการแสดงความถ่อมตน (เซนโคะ เค เมย์นาร์ต, 2544:638 ; ประภา แสงทองสุขและคณะ, 2556:42) และผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยที่มีความสามารถระดับต่ำกว่า มีประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์กับชาวญี่ปุ่นน้อยกว่า จะเกิดการถ่ายโอนทางภาษา
- ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่น ตอบลดค่าต่อคำชมที่ได้รับ อันแสดงให้เห็นถึงการอ่อนน้อมถ่อมตนซึ่งเป็นเรื่องที่ฝังรากลึกอยู่ในความคิดค่านึงของคนญี่ปุ่นมาตั้งแต่โบราณกาล
- ผู้พูดภาษาไทยชาวไทย ตอบยอมรับต่อคำชมที่ได้รับด้วยการกล่าวคำขอบคุณ สังคมไทยเป็นสังคมที่ปฏิบัติตามคติความเห็นด้วย ซึ่งควรมีความขัดแย้งกับผู้อื่นให้น้อยที่สุด และควรเห็นด้วยกับคำชมที่ได้รับ เพราะการแสดงความเห็นด้วยเป็นการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง (นฤพร สันตมนัส, 2547:133-134) ทั้งสังคมไทยมีค่านิยมในการเคารพผู้อาวุโส ดังนั้นหากกล่าวปฏิเสธต่อคำชมก็เสมือนกับเป็นการทำลายหน้าของฝ่ายตรงข้ามได้

การทบทวนวรรณกรรม

ที่ผ่านมาการศึกษาเกี่ยวกับการตอบรับคำชมมากมาย อาทิเช่น Permerantz, 1978 ; Yokota, 1985 ; Han, 1992 ; Chiang & Pochtrager, 1993 ; Hirata, 1999; Qu & Wang, 2005 ; Shimizu, 2009 ; Kim, 2006 ; Cedar, 2006 ; Masuda, 2009 ; Sayan, 2010 ; Xia, 2010 ; Bu, 2010 ; Tatsumi, 2010 ; Chen, 2012 ; Phoocharoensil, 2012 เป็นต้น แม้แต่ในภาษาไทยก็ได้รับการศึกษาเช่นเดียวกัน อาทิเช่น นฤพร สันตมนัส, 2547 ; พงศ์ปณต โชติทุม, 2521 ; วสันต์ ดอแว, 2556 เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยที่ผ่านมาทำให้ทราบว่าการเลือกใช้ถ้อยคำหรือสำนวนแสดงการตอบรับคำชมที่ได้รับแตกต่างกันไปตามแต่ละสังคมและวัฒนธรรม ยกตัวอย่างเช่น การตอบรับคำชมของคนไทยเป็นการตอบรับคำชมแบบเห็นด้วยโดยใช้กลวิธีแสดงการยอมรับต่อคำชมที่ได้รับ (พงศ์ปณต โชติทุม, 2521 ; นฤพร สันตมนัส, 2547 ; Cedar, 2006 ; Sayan, 2010) ส่วนคนญี่ปุ่นตอบรับคำชมแบบปฏิเสธ (เซนโคะ เค เมย์นาร์ต, 2544 ; Xia, 2010) ซึ่งความแตกต่างของการตอบรับคำชมสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของไทยและญี่ปุ่น โดยเฉพาะวัฒนธรรมการใช้ภาษา ที่มีแนวโน้มทำให้เกิดการเลือกใช้สำนวนในการตอบรับคำชมที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้งานวิจัยเกี่ยวกับการตอบรับคำชมของผู้เรียนภาษาต่างประเทศ เช่น กลุ่มผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศชาวเกาหลีของ Han (1992) ผู้เรียนชาวจีนของ Chiang & Pochtrager (1993) และ Chen (2012) ผู้เรียนชาวญี่ปุ่นของ Shimizu (2009) ผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวไทย Cedar (2006) และผู้เรียนในหลากหลายชนชาติของ Wolfson (1989) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาวเกาหลีของ Han (1992) และกลุ่มผู้เรียนชาวญี่ปุ่นของ

Shimizu (2009) ตอบยอมรับต่อคำชมที่ได้รับด้วยกลวิธีการยอมรับต่อคำชมที่ได้รับ ซึ่ง Han (1992) กล่าวว่า สาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนภาษาอังกฤษระดับสูงชาวเกาหลีตอบรับคำชมเช่นนี้มากที่สุดอาจเป็นเพราะ 1) ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษอเมริกันผ่านปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับผู้พูดภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาแม่ชาวอเมริกันนอกห้องเรียน 2) หนังสือหรือบทเรียนที่เรียนตอนอยู่เกาหลีระบุว่า การตอบ “Thank you” เมื่อได้รับคำชมเป็นการตอบที่ถูกต้อง และ 3) คนอเมริกันมีคตินิยม (Stereotype) ในการยอมรับคำชมแบบตรง ๆ ส่วนกลุ่มผู้เรียนชาวจีนของ Chiang & Pochtrager (1993) ตอบปฏิเสธต่อคำชมที่ได้รับ ซึ่งแตกต่างกับกลุ่มผู้เรียนชาวจีนของ Chen (2012) ที่ตอบยอมรับต่อคำชมที่ได้รับด้วยการกล่าว “Thanks” หรือ “Thank you” เหมือนชาวอเมริกัน และตอบปฏิเสธด้วยการแสดงความไม่เห็นด้วย ทั้งยังใช้คำว่า “really” แตกต่างจากเจ้าของภาษาชาวอเมริกัน กล่าวคือ คนอเมริกันใช้คำว่า “Really” หรือ “Oh, really” ในการตอบรับคำชมแต่ผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวจีนใช้เป็นเครื่องหมายในการแสดงการได้รับข้อมูลสำหรับกลุ่มผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวไทยของ Cedar (2006) ตอบรับคำชมแบบยอมรับในสัดส่วนที่เท่ากับผู้พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ชาวอเมริกัน และยังพบว่าผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวไทยตอบรับคำชมด้วยกลวิธีที่แตกต่างจากชาวอเมริกัน โดยเฉพาะการตอบรับคำชมแบบให้รายละเอียดในเชิงบวกที่ผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวไทยใช้น้อยกว่าผู้พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ชาวอเมริกัน ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า ผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวไทยขาดความคุ้นเคยกับการแสดงออกในภาษาอังกฤษทางสังคม หมายความว่า ความสามารถทางภาษาของผู้เรียนยังไม่ถูกพัฒนาไปถึงขั้นที่จะมีความรู้ลึกในการให้รายละเอียดในทางบวกได้ และยังพบอีกว่าผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวไทยตอบรับคำชมด้วยการยิ้ม (หัวเราะ) ซึ่งกลวิธีนี้ไม่มีในชาวอเมริกัน ซึ่งการยิ้มในวัฒนธรรมไทยเมื่อได้รับคำชมนั้นเป็นการแสดงความยินดีต่อคำชมที่ได้รับเล็กน้อย และเป็นการเสี่ยงต่อการยอมรับคำชม เพราะอาจทำให้ดูเป็นการยกยอตนเอง อีกทั้งการยอมรับคำชมอย่างชัดเจนเหมือนกับเป็นการชื่นชมตนเองซึ่งเป็นการไม่เหมาะสมในวัฒนธรรมไทย และกลวิธีการยิ้มในสังคมไทย จะช่วยลดการคุกคามหน้าและความตึงเครียดลงได้ ดังนั้นแทนที่จะพูดคำว่า “ไม่” ชาวไทยก็จะยิ้มออกมาให้กับผู้กล่าวชม โดยไม่มีการอธิบายออกมาเป็นภาษาใด ๆ (Cedar, 2006:16)

สำหรับกลุ่มผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาต่างประเทศหรือภาษาที่สองนั้นประกอบไปด้วย กลุ่มผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวอเมริกันของ Shimizu (2009) และ Tatsumi (2010) กลุ่มผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวจีนของ Xia (2010) ซึ่งผลการวิจัยของกลุ่มผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น ผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวอเมริกันของ Shimizu (2009) และ Tatsumi (2010) ตอบปฏิเสธต่อคำชมที่ได้รับในลักษณะเดียวกัน โดยกลุ่มตัวอย่างของ Shimizu (2009) ประกอบไปด้วยผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาต่างประเทศที่ไม่เคยใช้ชีวิตในประเทศญี่ปุ่นและผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาที่สองระดับปริญญาตรีและปริญญาโทที่มีประสบการณ์การพำนักในประเทศญี่ปุ่นเฉลี่ย 1.6 ปี ส่วนกลุ่มตัวอย่างของ Tatsumi (2010) เป็นชาวอเมริกันผู้พูดภาษาอังกฤษอเมริกาเป็นภาษาแม่ ไม่เคยเรียนภาษาเอเชียตะวันออกและไม่เคยพำนักอยู่ในเอเชียตะวันออก

Xia (2010) ได้ทำการศึกษาการตอบรับคำชมของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวจีนที่มีความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นระดับ 1 โดยเก็บข้อมูลจากบทสนทนาตามธรรมชาติ พบว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวจีนที่พำนักอยู่ประเทศญี่ปุ่นเป็นเวลาครึ่งปี ทำการตอบรับคำชมด้วยการหัวเราะแกล้งเกิน ปฏิเสธและยอมรับคำชมที่ได้รับ ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากัน ส่วนผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวจีนที่พำนักอยู่ประเทศญี่ปุ่นเป็นเวลา 2 ปีครึ่ง ทำการตอบรับคำชมด้วยกลวิธีการปฏิเสธและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมโดยการให้ข้อมูลเชิงปฏิเสธ ผลการศึกษานี้สรุปได้ว่า หากผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวจีนได้เรียนรู้และได้ใช้

ชีวิตอยู่ในประเทศญี่ปุ่นนานเท่าไรยิ่งทำให้เกิดการซึมซับทางด้านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นมากขึ้นซึ่งทำให้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวจีนสามารถใช้ภาษาญี่ปุ่นได้เป็นธรรมชาติและใกล้เคียงกับคนญี่ปุ่นมากขึ้น

จากผลการวิจัยกลุ่มผู้เรียนภาษาต่างประเทศทั้งภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่น พบว่า ผู้เรียนใช้กลวิธีที่ทั้งเหมือนและแตกต่างจากเจ้าของภาษา จึงสรุปได้ว่า หากผู้เรียนอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมของภาษาเป้าหมายหรือมีประสบการณ์ในการใช้ภาษาต่างประเทศนั้นอย่างเพียงพอ จะทำให้ผู้เรียนใช้ภาษาได้ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษามากขึ้นในทางกลับกัน หากความรู้หรือประสบการณ์และการพำนักอยู่ในประเทศที่ใช้ภาษาเป้าหมายน้อย ก็อาจทำให้เกิดการถ่ายโอนทางภาษาของผู้เรียนได้

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการถ่ายโอนทางภาษาในการตอบรับคำชมของผู้เรียนภาษาต่างประเทศ ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศชาวจีน Qu & Wang (2005) กับ Bu (2010) และชาวไทย Phoocharoensil (2012) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

Qu & Wang (2005) ศึกษาการถ่ายโอนทางภาษาในการตอบรับคำชมระหว่างผู้เรียนชาวจีนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาเอกซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษระดับสูงและผู้เรียนภาษาอังกฤษที่ไม่ใช่วิชาเอกซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษระดับต่ำ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนทั้งสองกลุ่มตอบรับคำชมแบบเดียวกับที่ชาวอเมริกันใช้ คือ ตอบรับคำชมด้วยการเห็นด้วยต่อคำชมที่ได้รับ แต่เมื่อคุระระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนกับการถ่ายโอนทางภาษาแล้วพบว่า ผู้เรียนที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษต่ำมีการถ่ายโอนทางภาษามากกว่าผู้ที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษระดับสูง และยังมีการถ่ายโอนภาษาทางบวกด้วยการนำเอาความรู้เกี่ยวกับเงื่อนไขหรือปัจจัยทางสังคมที่ควบคุมการใช้ภาษาของผู้พูดไปใช้กับการตอบรับคำชมในภาษาอังกฤษด้วย เช่น

A: You are really helpful!

B: That's what I should do.

A: You should?

(Qu & Wang, 2005:8)

ในภาษาจีนการตอบรับคำชมด้วยการกล่าวคำว่า “That's what I should do.” เป็นเพียงการแสดงความรู้สึกและการถ่อมตนในการตอบรับคำชม ซึ่งมีความหมายว่า คุณชมเกินไปแล้วกับสิ่งที่ฉันทำ มันเป็นปกติที่ฉันทำและไม่ควรค่าแก่การชมใด ๆ เลย (*Your compliment is too much for what I have done, it's just what I usually do and it's not worth complimenting at all.*) (Qu & Wang, 2005:8)

แต่สำหรับคนที่พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ถือว่าการตอบรับคำชมในลักษณะเช่นนี้ไม่เหมาะสม เพราะตามธรรมเนียมการตอบรับคำชมในภาษาอังกฤษตอบรับด้วยกลวิธีการเห็นด้วยหรือยอมรับต่อคำชมที่ได้รับ

Bu (2010) ศึกษาการถ่ายโอนทางภาษาในการตอบรับคำชมของผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวจีนซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย ผู้ซึ่งมีอายุ การศึกษาและความชำนาญทางด้านภาษาอังกฤษเท่ากันทุกคน พบว่า ผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวจีนตอบรับคำชมต่างกับเจ้าของภาษาชาวอังกฤษ กล่าวคือ ผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวจีนตอบรับคำชมด้วยวิธีการลดค่าคำชม ขณะที่เจ้าของภาษาชาวอังกฤษตอบรับคำชมด้วยการกล่าวคำขอบคุณ และการตอบรับคำชมของผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวจีนนั้นเหมือนกับการตอบรับคำชมของชาวจีน สรุปคือ ชาวจีนตอบรับคำชมด้วยการกล่าวคำขอบคุณ

น้อยกว่าชาวอังกฤษและผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวจีนตอบรับคำชมด้วยการกล่าวขอบคุณน้อยมากเมื่อเทียบกับเจ้าของภาษาชาวอังกฤษ สรุปได้ว่า ในการศึกษาพบการถ่ายโอนจากภาษาแม่ไปสู่ภาษาที่สองหรือภาษาเป้าหมายโดยผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองชาวจีน

Phoocharoensil (2012) ศึกษาการถ่ายโอนทางภาษาของผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวไทย โดยแยกออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษระดับสูง ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาเอก และ กลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษระดับต่ำ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เรียนที่ไม่ได้เรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาเอก ทั้งสองกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการศึกษาภาษาอังกฤษในประเทศไทยเป็นเวลา 12 ปีเป็นอย่างต่ำ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้มีความสามารถทางภาษาอังกฤษระดับสูง ตอบรับคำชมด้วยกลวิธีการยอมรับคำชมมากกว่ากลุ่มผู้มีความสามารถทางภาษาอังกฤษระดับต่ำ และตอบรับคำชมด้วยกลวิธีที่เหมือนกับชาวอเมริกัน กล่าวคือ กลุ่มผู้ที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษระดับสูงตอบรับคำชมด้วยกลวิธีการเพิ่มคำคำชม การเห็นด้วย และแสดงการขอบคุณต่อคำชม ซึ่งเป็นกลวิธีเดียวกับที่ชาวอเมริกันใช้ในการตอบรับคำชม ส่วนการตอบรับคำชมด้วยกลวิธีการลดคำคำชม พบมากในการตอบรับคำชมของชาวไทย กลวิธีนี้เป็นกลวิธีที่ผู้มีความสามารถทางภาษาอังกฤษระดับต่ำนำมาใช้บ่อยมากในการตอบรับคำชมในภาษาอังกฤษ ซึ่งการใช้กลวิธีการตอบรับคำชมในลักษณะเช่นนี้ อาจสื่อถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนของวัฒนธรรมไทย การตอบรับคำชมโดยตรงนั้นแสดงให้เห็นถึงการชมเชยหรือยกย่องตัวเอง อันเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยงในสังคมไทย

จากผลการศึกษาการตอบรับคำชมของผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวจีนและชาวไทย พบว่า ความสามารถทางภาษาของผู้เรียนมีผลต่อการถ่ายโอนทางภาษา กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีความสามารถระดับสูง จะตอบรับคำชมด้วยกลวิธีที่เหมือนกับภาษาเป้าหมาย ส่วนผู้เรียนที่มีความสามารถระดับต่ำหรือระดับต้นเกิดการถ่ายโอนจากภาษาแม่ของตนเองไปสู่ภาษาเป้าหมายได้ง่าย เพราะการเรียนรู้ภาษาที่สองผู้เรียนจะใช้หลักการหรือวิธีการในการเรียนรู้ภาษาที่หนึ่งมาเป็นเกณฑ์

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นสามกลุ่ม คือ ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยที่เป็นล่ามภาษาญี่ปุ่นซึ่งขณะนี้ไม่ได้เรียนภาษาญี่ปุ่นแล้ว โดยกำหนดระดับความสามารถของผู้เรียนตั้งแต่ไม่เคยสอบวัดระดับความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นจำนวน 4 คน จนถึงมีความสามารถทางภาษาตั้งแต่ระดับต่ำสุดถึงระดับสูงสุด คือ ระดับ N4 จำนวน 1 คน ระดับ N3 จำนวน 5 คน ระดับ N2 จำนวน 9 คน และ ระดับ N1 จำนวน 1 คน ในกลุ่มผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นนี้มีทั้งผู้ที่เคยพำนักในประเทศญี่ปุ่นจำนวน 13 คน ตั้งแต่ระยะเวลาต่ำสุด 9 วันจนถึงระยะเวลานานสุด 8 ปีและไม่เคยพำนักในประเทศญี่ปุ่นจำนวน 7 คน (ต่อไปจะเรียกแทนกลุ่มนี้ว่า “ผู้เรียน”) คนญี่ปุ่นที่พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่ (ต่อไปจะเรียกแทนกลุ่มนี้ว่า “คนญี่ปุ่น”) และคนไทยที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ (ต่อไปจะเรียกแทนกลุ่มนี้ว่า “คนไทย”) ทั้งหมดเป็นพนักงานบริษัทอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป โดยแต่ละกลุ่มมีจำนวน 20 คน เป็นเพศหญิง 10 คน เพศชาย 10 คนรวมทั้ง 3 กลุ่มมีทั้งหมด 60 คน ทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบ Discourse completion test : DCT โดยบรรยายสถานการณ์และรายละเอียดของความสัมพันธ์ โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเติมบทสนทนาเมื่อถูกกล่าวชม

ว่า หากผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในสถานการณ์การถูกข่มขู่ตามที่กำหนด ผู้ตอบแบบสอบถามจะกล่าวตอบรับคำข่มขู่อย่างไรใน 2 หัวข้อคำข่ม คือ คำข่มเกี่ยวกับความสามารถและคำข่มเกี่ยวกับสิ่งที่ครอบครอง ซึ่งประกอบด้วยคำข่มละ 2 สถานการณ์ รวมทั้งหมด 4 สถานการณ์ โดยแต่ละสถานการณ์แบ่งออกเป็นสถานการณ์ที่ถูกข่มต่อหน้าบุคคลอื่น และสถานการณ์ที่ถูกข่มโดยอยู่กันสองต่อสองดังรายละเอียดต่อไปนี้

สถานการณ์ 1 และ 2 เป็นการข่มเกี่ยวกับความสามารถในการทำกิจกรรมการปรับปรุงสถานที่ทำงาน (ไคเซ็น) จนได้รับรางวัลชนะเลิศ

สถานการณ์ 3 และ 4 เป็นการข่มเกี่ยวกับสิ่งที่ครอบครองโดยให้ข่มเกี่ยวกับบุตรที่ได้รับรางวัลชนะเลิศในการตอบปัญหาวิชาการในงานวันครอบครัว

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ทำการจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างด้วยการแยกแต่ละ semantic formulas ในการจำแนกประเภทของกลวิธีการตอบรับคำข่มโดยวิเคราะห์จากความหมายของถ้อยคำ ซึ่งผู้วิจัยได้ตีกรอบความหมายของถ้อยคำออกเป็น 3 กลวิธีหลัก 17 กลวิธีย่อย โดยอ้างอิงกลวิธีการตอบรับคำข่มของ Shimizu (2009) อันเป็นกลวิธีที่ครอบคลุมงานวิจัยนี้มากที่สุดเป็นหลักในการตีกรอบความหมาย ได้แก่

1. การตอบรับคำข่มด้วยวิธีการยอมรับ ประกอบด้วย 5 กลวิธีย่อย คือ 1) กลวิธีการแสดงความชื่นชม 2) กลวิธีแสดงความเห็นด้วย 3) กลวิธีแสดงความดีใจ 4) กลวิธีการกล่าวชมกลับ 5) กลวิธีการกล่าวเพิ่มคำคำชม
2. การตอบรับคำข่มด้วยวิธีการเลี่ยง ประกอบด้วย 9 กลวิธีย่อย คือ 1) กลวิธีการอธิบายรายละเอียด 2) กลวิธีการให้คำคำชมแก่ผู้อื่น 3) กลวิธีแสดงคำถามหรือข้อสงสัยต่อคำข่มที่ได้รับ 4) กลวิธีการเปลี่ยนหัวข้อแบบจงใจ 5) กลวิธีการหักเหทสนทนาไปตามเนื้อหา 6) กลวิธีการลดคำคำชม 7) กลวิธีการเสนอแนะ 8) กลวิธีการพูดหยอกล้อหรือพูดตลก 9) กลวิธีการแสดงอวัจนภาษา
3. การตอบรับคำข่มด้วยวิธีการปฏิเสธ ประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อย คือ 1) กลวิธีแสดงความไม่เห็นด้วย 2) กลวิธีว่ากล่าว 3) กลวิธีแสดงความเขินอาย

จากนั้นจึงวิเคราะห์ความหมายของถ้อยคำในแต่ละถ้อยคำที่ใช้ในการตอบรับคำข่มตามกรอบความหมาย ทั้ง 17 กลวิธีย่อยข้างต้นเป็นหลัก และนำ Semantic formulas มาวิเคราะห์และจัดแยกกลุ่ม เพื่อเปรียบเทียบการใช้กลวิธีย่อยของการตอบรับคำข่ม โดยใช้วิธีการตีความหมายในแต่ละกลุ่มคำ ดังต่อไปนี้

การกล่าวข่มเกี่ยวกับความสามารถในการทำไคเซ็นจนคว้ารางวัลชนะเลิศมาได้ ผู้ตอบรับคำข่มกล่าวตอบรับคำข่มที่ได้รับและผู้วิจัยตีความของความหมายดังรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

คำข่ม : “โอเดียแถมเก่งวะ”

ตอบรับ : “ไม่ได้เจ๋งครับ เป็นสิ่งที่คิดและทำแล้วเห็นว่าเป็นไปได้กับการใช้งานจริง”

[ไม่เห็นด้วย]

[ให้รายละเอียด]

“ไม่ได้เจ๋งครับ”

เป็นการตอบปฏิเสธต่อคำข่มที่ได้รับโดยแสดงถ้อยคำที่ไม่เห็นด้วยกับคำข่มอย่างชัดเจน ดังนั้น ความหมายของถ้อยคำนี้คือ [ไม่เห็นด้วย]

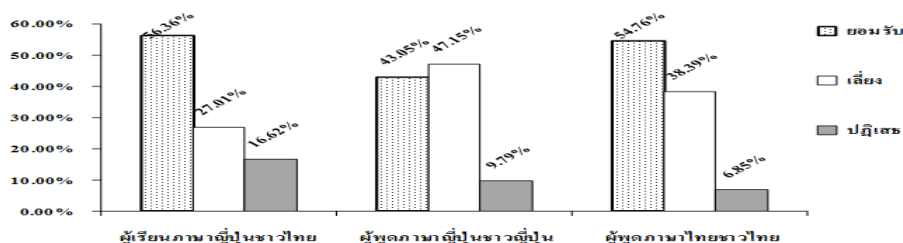
“เป็นสิ่งที่คิดและทำแล้วเห็นว่าเป็นไปได้กับการใช้งานจริง” เป็นการอธิบายและให้รายละเอียดเกี่ยวกับไอดีในการตอบรับคำถามว่าไอดีนั้นเป็นอย่างไร ดังนั้นความหมายของถ้อยคำนี้คือ [ให้รายละเอียด] เป็นต้น

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

1. กลวิธีการตอบรับคำชม

ผลการศึกษาการตอบรับคำชมของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง จากภาพที่ 1 พบว่า ผู้เรียนและคนไทยตอบรับคำชมด้วยการยอมรับมากที่สุดคิดเป็น 56.36% และ 54.76% ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่กล่าวว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่ปฏิบัติตามคติความเห็นด้วย ซึ่งควรมีความขัดแย้งกับผู้อื่นให้น้อยที่สุด และควรเห็นด้วยกับคำชมที่ได้รับ เพราะการแสดงความคิดเห็นเป็นการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง (นฤพร สันตมนัส, 2547:133-134) ทั้งสังคมไทยเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญในเรื่องอาวุโส ให้เกียรติและยกย่องผู้ใหญ่ หรือผู้ที่อาวุโสกว่า อันเป็นลักษณะเด่นของสังคมไทย พบเห็นได้ในทุกกลุ่มทุกชนชั้น โดยพ่อแม่ หรือผู้ปกครองจะสั่งสอนลูกหลานของตน ให้เด็กมีสัมมาคารวะต่อผู้ที่อาวุโสกว่า คนไทยจึงให้ความสำคัญเคารพต่อผู้อาวุโส ดังนั้น หากกล่าวปฏิเสธต่อคำชมก็เสมือนกับเป็นการทำลายหน้าของฝ่ายตรงข้ามได้ และการแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนของคนไทยนั้นควรตอบยอมรับออกมาตรง ๆ เพราะเป็นการแสดงความจริงใจต่อคู่สนทนาและรักษาสัมพันธอันดีต่อกันและกัน แต่ผลงานวิจัยของ Phoocharoensil (2012) พบว่าชาวไทยนิยมตอบรับคำชมด้วยกลวิธีการลดค่าคำชม ซึ่งทาง Phoocharoensil (2012) ได้กล่าวเอาไว้ว่า การตอบรับคำชมด้วยกลวิธีการลดค่าคำชมนั้น อาจสื่อถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนของวัฒนธรรมไทย จึงอาจเป็นไปได้ว่า คนไทยใช้ทั้งสองวิธีนี้เพื่อตอบรับคำชมที่สื่อถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนของวัฒนธรรมไทยที่ช่วยทำให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ช่วยให้สังคมอยู่ได้อย่างมีสันติสุขอย่างยั่งยืน ไม่มีความขัดแย้ง ซึ่งการแสดง ความอ่อนน้อมถ่อมตนในการตอบรับคำชมนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์การตอบรับคำชมที่แตกต่างกัน

สำหรับคนญี่ปุ่นเลือกใช้การเลี่ยงมากที่สุดคิดเป็น 47.15% อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมของคนญี่ปุ่นที่สอนว่าจะทำสิ่งใดต้องให้ความสำคัญกับส่วนรวม ให้มีความเกรงใจผู้อื่นและให้รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน เช่น การไม่ตอบยอมรับหรือไม่ปฏิเสธออกมาตรง ๆ เพราะการแสดงความรู้สึกออกมาตรง ๆ เป็นการคุกคามหรือทำลายหน้าของฝ่ายตรงข้ามได้ ดังนั้น คนญี่ปุ่นจึงมีแนวโน้มตอบเลี่ยง เพื่อรักษาหน้าของฝ่ายตรงข้ามและรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

ภาพที่ 1 กลวิธีการตอบรับคำชมของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่น และผู้พูดภาษาไทยชาวไทย

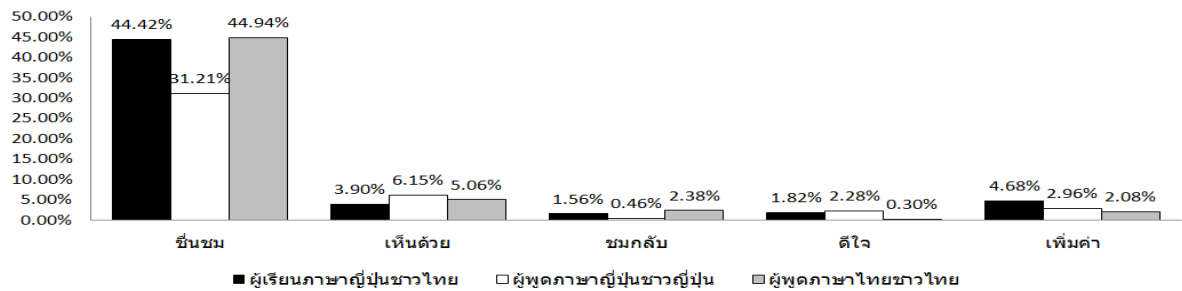
สำหรับกลวิธีย่อยในการตอบรับคำชมแบบยอมรับตามภาพที่ 2 จะเห็นว่าทั้งสามกลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการแสดงความชื่นชมด้วยการกล่าวขอบคุณต่อคำชมที่ได้รับมากที่สุด แต่มีความแตกต่างในการเลือกใช้กลวิธีการตอบรับคำชมแบบเลียง(ภาพที่ 3) และแบบปฏิเสธ (ภาพที่ 4) กล่าวคือ ผู้เรียนใช้กลวิธีแสดงความไม่เห็นด้วยและกลวิธีการยกย่องคำชมให้ผู้อื่น ผลที่ได้มานั้นตรงกับสมมุติฐานการวิจัยข้อแรกที่ตั้งเอาไว้ว่า ผู้เรียนตอบปฏิเสธต่อคำชมที่ได้รับการที่ผู้เรียนใช้กลวิธีนี้อาจสืบเนื่องมาจากกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนของผู้เรียนที่ถูกสอนตามหนังสือเกี่ยวกับวัฒนธรรมญี่ปุ่น ที่ได้ระบุเอาไว้ว่า เมื่อได้รับคำชมให้ตอบรับด้วยการปฏิเสธก่อนและถ้าจำเป็นก็ยกความดีเป็นของคนอื่นแทนโดยใช้ถ้อยคำว่า 「～おかげで、～ (เพราะความช่วยเหลือ/การสนับสนุน)」 และ 「～の協力～ (เพราะความร่วมมือของ.....)」 อันเป็นการแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนและเป็นมารยาทอันดีอย่างหนึ่งของคนญี่ปุ่น เช่น หนังสือสนุกกับภาษาญี่ปุ่น 6 ของ โอะซามุ และ โนะบุโอะ มิซึทานิ (2551 : 70-71) และ เซนโคะ เค เมย์นาร์ด (2544 : 638 - 639) ซึ่งกลวิธีการยกย่องคำชมให้ผู้อื่นของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นนั้นยังไม่ปรากฏในงานวิจัยที่ผ่านมา

คนญี่ปุ่นเลือกใช้กลวิธีการตอบรับคำชมแบบเลียงด้วยกลวิธีการลดคำคำชมมากที่สุด (ภาพที่ 3) ซึ่งตรงกับสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนซึ่งเป็นสิ่งที่ฝังรากลึกในความคิดคำนึงของคนญี่ปุ่นมาแต่โบราณกาล ซึ่งญี่ปุ่นมีวัฒนธรรมการใช้ภาษาสุภาพในการแสดงความสัมพันธ์แบบคนนอก (“ SOTO ” หมายถึง บุคคลที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มของตนเอง เช่น บริษัทอื่น ๆ ครอบครัวอื่น ๆ เป็นต้น) และ คนใน (“ UCHI ” หมายถึง บุคคลที่อยู่ในกลุ่มของตนเองเช่น ครอบครัว เพื่อนร่วมงานบริษัทเดียวกัน เป็นต้น) เพราะว่าการใช้ภาษาในการพูดของคนญี่ปุ่นเมื่อพูดเรื่องของตนเองรวมไปถึงการกล่าวถึงสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองคนญี่ปุ่นจะใช้ถ้อยคำแสดงการถ่อมตนเมื่อพูดกับบุคคลนอกกลุ่มของตนเอง และใช้ถ้อยคำแสดงการยกย่องเมื่อกล่าวถึงบุคคลอื่นที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มของตนเอง (ยูตะกะ, 2552) เช่น เมื่อถูกชมเกี่ยวกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ในงานวิจัยนี้คือ การชมบุตรที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ อันเป็นการชมเกี่ยวกับสิ่งที่ครอบครอง คนญี่ปุ่นตอบรับคำชมด้วยถ้อยคำที่แสดงการลดคำคำชมนั้นโดยไม่ยกย่องคนในกลุ่มของตนเองว่ามาจากความสามารถของบุตรตนเองจริง ๆ แต่จะกล่าวเลียงออกไปถึงโชคชะตาเพื่อแสดงให้เห็นว่า ที่ได้รับรางวัลนี้เป็นเพราะโชคชะตา อันไม่ได้เกิดจากความสามารถที่แท้จริงของบุตรตนเอง ซึ่งก็คือการถ่อมตนนั่นเอง และแม้ว่าลักษณะของถ้อยคำที่พบในงานวิจัยนี้จะแตกต่างจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ เช่น ในงานวิจัยของ Shimizu (2009) 「大分前のなんですけど。(มันเก่ามากแล้ว)」 เป็นต้น แต่ก็สามารถวิเคราะห์ได้ในลักษณะเดียวกันว่า นอกจากคนญี่ปุ่นจะคำนึงถึงการใช้ภาษาแสดงความเป็นคนนอกคนในดังกล่าวไปข้างต้นแล้ว วัฒนธรรมการตอบรับคำชมในลักษณะเช่นนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะนิสัยของคนญี่ปุ่นไม่นิยมใช้ภาษาที่แสดงความชัดเจนออกมาว่า “ไม่” แต่มักจะใช้ภาษาที่กลางๆ พูดอ้อม ๆ ไม่บ่งชี้อะไรออกไปตรง ๆ และใช้ภาษาคลุ่มเครือ เพราะการปฏิเสธอย่างชัดเจนเป็นการกระทำที่ไร้มารยาทและไม่ถนอมจิตใจของอีกฝ่ายที่อาจทำให้อีกฝ่ายรู้สึกเสียใจได้ (เซนโคะ เค เมย์นาร์ด, 2544 : 661-663) ซึ่งผลวิจัยที่ออกมาสอดคล้องกับงานวิจัยของ Itoi (1999) ซึ่ง Itoi ได้กล่าวว่า การตอบยอมรับแบบตรง ๆ เปรียบเสมือนการโอ้อวดตนเองและเสียงที่อาจจะทำลายหน้าของฝ่ายตรงข้าม แต่หากปฏิเสธออกไปตรง ๆ ก็เป็นการเสียมารยาทและทำลายหน้าของฝ่ายตรงข้ามได้เช่นกัน ดังนั้น คนญี่ปุ่นจึงใช้ภาษาในลักษณะที่ไม่บ่งชี้ชัดออกไปตรง ๆ

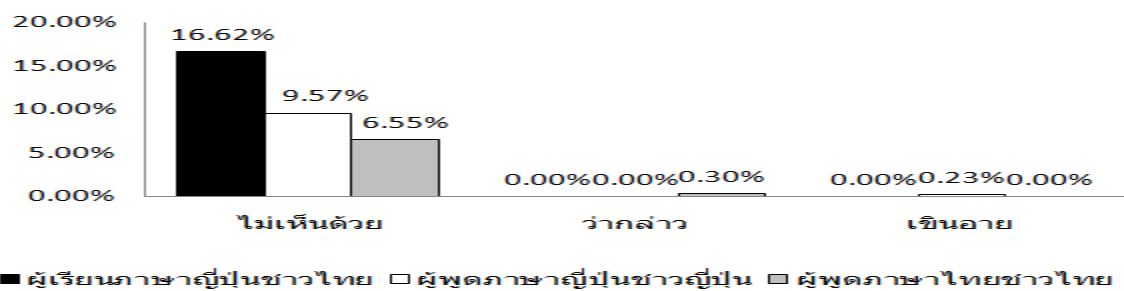
คนไทยเลือกใช้กลวิธีการตอบรับคำชมแบบเลี่ยงด้วยกลวิธีการอธิบายและกลวิธีการเสนอแนะมากที่สุด(ภาพที่ 3) เช่น “สมาธิทำให้เกิดปัญญา” “คิดแล้วปฏิบัติ ก็จะทำออกมาดีเอง” “ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น” เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ลักษณะนิสัยของคนไทยคือการอธิบายหรือให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลของสิ่ง ๆ นั้น และนิยมเสนอแนะหรือชี้แนะแนวทางให้กับคนในระดับเดียวกันหรือต่ำกว่าตนเองโดยใช้หลักทางพระพุทธศาสนา ชี้แนะให้เห็นผลของการกระทำนั้น ๆ อันแสดงถึงความมีน้ำใจและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันของคนไทยด้วยกันเอง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ทาง นฤวร สันตมนัส (2547:135-136) ได้กล่าวเอาไว้ว่า คนไทยชอบอธิบายรายละเอียดโดยการกล่าวถึงข้อมูลและเล่าความเป็นมาของสิ่งที่กล่าวถึงไม่ว่าจะเป็นสิ่งใดหรือเรื่องใดก็ตามให้ฝ่ายตรงข้ามได้รับรู้ และเป็นข้อมูลเสริมให้ได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น และหากผู้พูดเห็นว่าสิ่งที่กล่าวถึงหรือสิ่งที่ถูกกล่าวขมนั้นเป็นผลดีและมีประโยชน์ต่อบุคคลอื่น ๆ ด้วย คนไทยก็จะแนะนำให้คนอื่นทำหรือนำไปปฏิบัติด้วย อันเป็นการแสดงความปรารถนาดีต่อฝ่ายตรงข้าม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของคนไทย จะมีความอ่อนโยนในพระพุทธศาสนาอันมีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของคนไทยสอดแทรกอยู่ แม้แต่การใช้ถ้อยคำในการตอบรับคำชม

นอกจากนี้ กลวิธีการแสดงอวัจนภาษา เช่น การหัวเราะ พบในกลุ่มผู้เรียนและคนไทย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Cedar (2006) ที่พบกลวิธีการยิ้มหรือหัวเราะเฉพาะในกลุ่มของผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวไทย การตอบรับคำชมด้วยกลวิธีนี้เป็นการตอบรับที่แสดงออกให้เห็นถึงความเป็นสยামเมืองยิ้มอันเป็นอัตลักษณ์ของคนไทยที่ไม่ว่าจะเจอสถานการณ์ใดก็จะยิ้มหรือหัวเราะออกมา เพื่อเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดและช่วยลดการคุกคามหน้าของฝ่ายตรงข้ามได้ด้วย ส่วนคนญี่ปุ่นจะใช้กลวิธีหยอกล้อหรือพูดตลก เช่น 「あいつ褒めると調子にのるからね。(ชมแล้วลอยนะเว้ย)」 「あまり褒めると調子にのるからね。(ชมขึ้นมากไปเดี๋ยวขึ้นก็ลอยหรอก)」 การกล่าวหยอกล้อหรือพูดตลกแม้ไม่ปรากฏในกลุ่มคนไทยของงานวิจัยนี้ แต่ปรากฏในกลุ่มตัวอย่างคนไทยในงานวิจัยของ Sayan (2010) เมื่อพิจารณาตามธรรมเนียมและวัฒนธรรมที่ถือปฏิบัติกันมาของคนญี่ปุ่นแล้ว พบว่าลักษณะการตอบรับคำชมนี้คนญี่ปุ่นไม่นิยมใช้กัน เพราะไม่ใช่การแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนตามแบบฉบับของคนญี่ปุ่น แต่เมื่อตรวจสอบเกี่ยวกับรายละเอียดข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้กลวิธีนี้ในการตอบรับคำชมนั้น ปรากฏว่า เป็นกลุ่มตัวอย่างที่พำนักอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลา 11 ปีแล้ว ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า กลุ่มตัวอย่งนี้มีการเรียนรู้และซึมซับวัฒนธรรมเกี่ยวกับการหยอกล้อหรือพูดตลกของคนไทยในระดับหนึ่ง ซึ่งลักษณะที่ไม่เคร่งขรึมและง่าย ๆ สบาย ๆ เช่นนี้เป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของคนไทย หรือไม่ก็อาจจะเป็นลักษณะเฉพาะตนของกลุ่มตัวอย่งนั้นที่เป็นคนขี้เล่นก็เป็นได้ ซึ่ง Sayan (2010) ได้กล่าวว่า การพูดหยอกล้อหรือพูดตลกเป็นกลวิธีที่ถูกใช้บ่อย ซึ่งในวัจนกรรมการชมในชีวิตประจำวัน ถือเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการกระชับความสัมพันธ์อันแนบแน่นกับฝ่ายตรงข้ามที่สนิทสนม และกลวิธีการแสดงความชื่นชม เช่น 「恥ずかしい。(อายนะ)」 อันเป็นกลวิธีเดียวกับกลุ่มตัวอย่างของ Shimizu (2009) เลือกใช้ในการตอบรับคำชมซึ่งลักษณะของความชื่นชมที่คนญี่ปุ่นแสดงเป็นวัจนกรรมออกมานั้น ผู้วิจัยมองว่า การแสดงความชื่นชมในลักษณะเช่นนี้เป็นพฤติกรรมอันควรแสดงถึงความงามอย่างหนึ่งของเพศหญิงอันพึงกระทำเพราะถือว่าเป็นการแสดงถึงความถ่อมตนอย่างหนึ่งของคนญี่ปุ่น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการแสดงความชื่นชมในลักษณะเช่นนี้ต่อไป ในขณะที่คนไทยใช้กลวิธีว่ากล่าวหรือตำหนิต่อคำชมที่ได้รับ เช่น “ยุแล้วแก” เป็นต้น การกล่าวตำหนิในลักษณะเช่นนี้ของคนไทยเป็นการแสดงความสุภาพในเชิงบวก อันเป็นการใช้ภาษาที่แสดงความรู้สึกเป็นมิตรและมีความสนิทสนม เพื่อให้ผู้ฟังได้รู้สีกว่าตนเองได้รับการยอมรับและได้รับการเอาใจใส่ (Brown & Levinson,

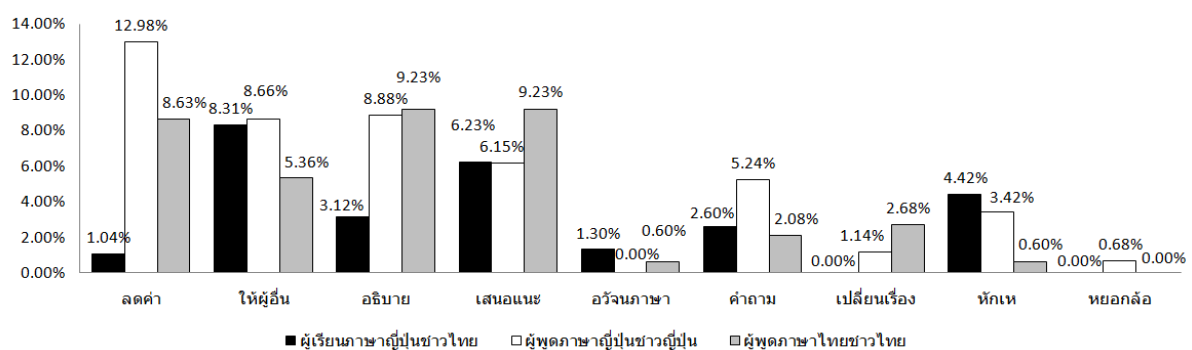
1987) รวมทั้งกลวิธีนี้เป็นการว่ากล่าวในระดับที่ไม่มีความรุนแรง เพราะถือได้ว่าก่อนที่จะกล่าวคำนี้ออกมาคนไทยได้ประเมินระดับความรุนแรงของการทำลายหน้าของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งประมวลผลออกมาเป็นคำว่า “ยุแล้วแก” แต่กระนั้นก็ตาม กลวิธีการว่ากล่าวหรือตำหนินั้นสามารถกระทำได้ระหว่างเพื่อนที่สนิทสนมกันหรือผู้อาวุโสตำหนิผู้น้อยเท่านั้น

ภาพที่ 2 กลวิธีการตอบรับคำชมแบบยอมรับของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่น และผู้พูดภาษาไทยชาวไทย

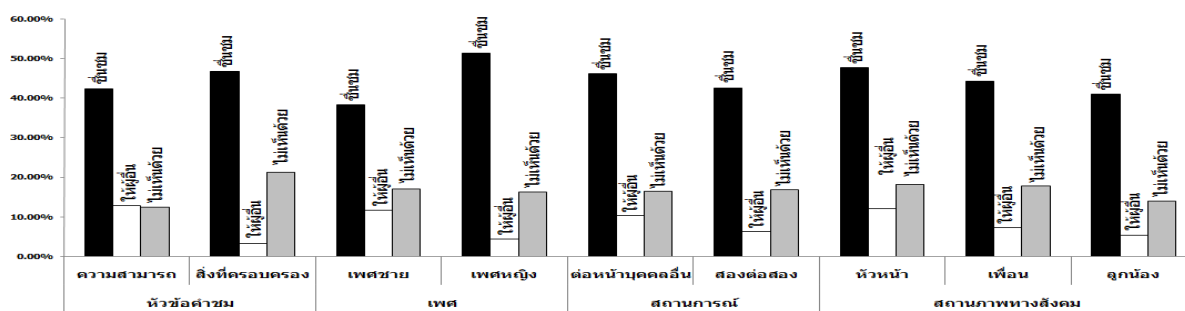
ภาพที่ 3 กลวิธีการตอบรับคำชมแบบเลี่ยงของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่น และผู้พูดภาษาไทยชาวไทย

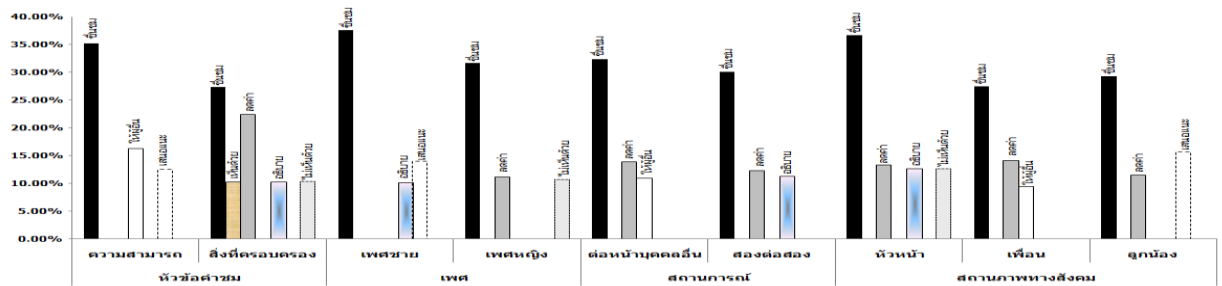
ภาพที่ 4 กลวิธีการตอบรับคำชมแบบปฏิเสธของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่น และผู้พูดภาษาไทยชาวไทย

2. ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการตอบรับคำชม

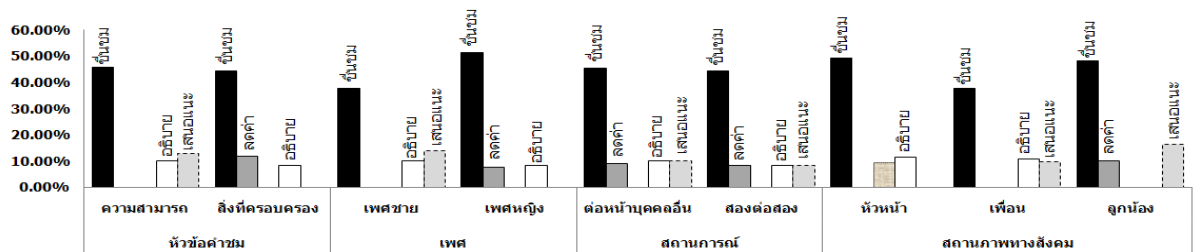
ผลการศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการตอบรับคำชม(ภาพที่ 5) พบว่า ผู้เรียนใช้กลวิธีการแสดงความชื่นชม กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วย และกลวิธีการยกคำคำชมให้ผู้อื่นในทุกปัจจัยทางสังคม ซึ่งมีแนวโน้มปริมาณการใช้ไปในทิศทางเดียวกัน แต่อีกสองกลุ่มนั้นพบว่ามีความแตกต่างด้านปัจจัยทางสังคม ดังนี้ กลุ่มคนญี่ปุ่น (ภาพที่ 6) พบว่า ใช้กลวิธีการยกคำคำชมให้ผู้อื่น (16.20%) ต่อคำชมด้านความสามารถ แต่ใช้กลวิธีการลดคำคำชม (22.42%) ต่อคำชมสิ่งที่ครอบครอง และพบว่า คนญี่ปุ่นทั้งเพศชายและเพศหญิงใช้กลวิธีการลดคำคำชมทั้งสถานการณ์การถูกชม ต่อหน้าบุคคลอื่นและเมื่อถูกชมสองต่อสองในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ 13.81% และ 12.23% ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านสถานะภาพทางสังคม พบว่า มีความแตกต่างไปตามสถานะภาพทางสังคมของฝ่ายตรงข้าม กล่าวคือ คนญี่ปุ่นใช้กลวิธีการลดคำคำชมเมื่อตอบรับคำชมของหัวหน้าและเพื่อนในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ 13.33% และ 14.09% ตามลำดับ โดยกล่าวว่า 「運がよかったよ。(ก็ดวงดีแหละ)」 「たまたま当たっただけですよ。(บังเอิญตรงวะ)」 「偶然だよ。(พล็อต)」 「たまたまだよ。(บังเอิญวะ)」 แต่ใช้กลวิธีการเสนอแนะต่อคำชมของลูกน้องในกรณีถูกชมเรื่องความสามารถมากถึง 15.71% ซึ่งคนไทยก็ใช้กลวิธีนี้ต่อคำชมของลูกน้องเช่นเดียวกัน โดยคนญี่ปุ่นจะกล่าวด้วยถ้อยคำในลักษณะให้กำลังใจว่า 「あなたたちもどんどんアイデアを出してがんばって! (พวกเธอก็เช่นกัน ขยันออกไอเดียกันล่ะ สู้ สู้) ในขณะที่คนไทยจะใช้ถ้อยคำในลักษณะชี้แนะโดยนำหลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามา เช่น “สมาธิทำให้เกิดปัญญา” “คิดแล้วปฏิบัติ ก็จะสามารถทำได้เอง” และคนไทยยังใช้กลวิธีการลดคำคำชมต่อการชมเรื่องสิ่งที่ครอบครอง(11.98%) เช่นเดียวกับกลุ่มคนญี่ปุ่น (ภาพที่ 7) เช่น “เด็กที่เก่งกว่ายังมีอีกหลายคน” “ยังต้องฝึกอีกเยอะ” เป็นต้น นอกจากนี้คนไทยเพศชายและหญิงยังใช้กลวิธีที่แตกต่างกันอีกด้วย เพศชายใช้กลวิธีการเสนอแนะ (14.01%) เช่น “ถ้าลูก ๆ ทุกคนขยันก็ทำได้เหมือนกัน” “ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น” เป็นต้น ส่วนเพศหญิงใช้กลวิธีการอธิบาย (8.38%) เช่น “ดิฉันก็เสนอแนวทางแก้ไขที่คิดว่าจะทำให้กระบวนการทำงาน ทำงานได้ง่ายยิ่งขึ้นและงานที่ออกมาได้เร็วขึ้น และดิฉันขอรับการไต่ถามด้วยนั่นเองค่ะ” “ฉันคิดว่ามันตรงกับชีวิตจริงเค้า เค้าชอบทางนี้ สนใจเรียนรู้อยู่แล้ว” เป็นต้น แต่สำหรับปัจจัยด้านสถานการณ์(สถานที่) พบว่า ทั้งสองสถานการณ์ใช้กลวิธีการเสนอแนะเช่น “ถ้าขยันทุกคนก็ทำได้” และอธิบาย เช่น “คิดว่าลูกคงชอบทางนี้ตรงกับสภาพความเป็นอยู่ของเค้าจะค่ะ” ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน(10.18% : 8.28%)

ภาพที่ 5 การตอบรับคำชมแยกตามแยกตามแต่ละปัจจัยทางสังคมของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย

ภาพที่ 6 การตอบรับคำชมแยกตามแยกตามแต่ละปัจจัยทางสังคมของผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่น

ภาพที่ 7 การตอบรับคำชมแยกตามแยกตามแต่ละปัจจัยทางสังคมของผู้พูดภาษาไทยชาวไทย

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้เรียน คนญี่ปุ่น และคนไทยตอบยอมรับคำชมด้วยกลวิธีการแสดงความชื่นชมโดยการกล่าวคำขอบคุณต่อคำชมที่ได้รับมากที่สุดในทุกปัจจัยทางสังคมอันประกอบด้วย หัวข้อคำถาม เพศ สถานการณ์การชม และสถานภาพทางสังคม อันเป็นผลการศึกษาที่สอดคล้องกับการตอบรับคำชมของชาวไทย (นฤพร สันตมนัส, 2547) และการตอบรับคำชมของชาวอเมริกัน (Chen, 1993 ; Cedar, 2006) แม้ว่าคนญี่ปุ่นตอบยอมรับต่อคำชมน้อยกว่าผู้เรียนและคนไทยก็ตาม แต่ก็แสดงให้เห็นว่าการแสดงความชื่นชมต่อคำชมที่ได้รับด้วยการกล่าวคำขอบคุณนั้นเป็นการแสดงความรู้สึกขอบคุณผู้กล่าวชมที่กล่าวคำชมนั้นออกมา อันเป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีให้แก่กันและเป็นอีกหนึ่งวิธีในการตอบแทนบุญคุณของผู้ที่กล่าวชมอีกด้วย ดังคำกล่าวของ นฤพร สันตมนัส (2547: 134) ที่ได้กล่าวเอาไว้ว่า การแสดงความชื่นชมต่อคำชมที่ได้รับเป็นการตอบรับคำชมที่สุภาพและสามารถใช้ได้ในทุกบริบทของการตอบรับคำชม เพราะการกล่าวคำขอบคุณถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในชีวิตประจำวัน อันเป็นการรักษาและเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน อย่างไรก็ตามในงานศึกษาของ Permerantz (1978) ผู้ตอบรับคำชมกล่าวตอบรับคำชมด้วยกลวิธีหลีกเลี่ยงการชื่นชมตัวเอง แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องแสดงความเห็นด้วยต่อสิ่งที่ผู้กล่าวชมได้ชมมาเช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในการตอบรับคำชมผู้ตอบรับคำชมคำนึงถึงระดับของความสุภาพตามหลักทฤษฎีของ Brown & Levinson (1987) โดยมีการเลือกใช้ถ้อยคำที่มีเจตนาในการรักษาหน้าของอีกฝ่าย อันเป็นการลดการคุกคามหน้าของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งทั้งคนญี่ปุ่น คนไทย และแม้แต่ผู้เรียนได้พิจารณาถึงความเหมาะสมของสถานการณ์ในการตอบรับคำชมไม่ว่าจะเป็นระดับความรุนแรงของวัฒนธรรมในการตอบรับคำชม อำนาจในด้านความสัมพันธ์สูงต่ำของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟัง และระยะห่างอันหมายถึงความสนิทสนมของผู้พูดและผู้ฟัง แล้วเลือกใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมต่อฝ่ายตรงข้ามของตนเองและเหมาะสมกับบริบทนั้น ๆ

วัจนกรรมในการตอบรับคำชมเป็นการกระทำที่คุกคามหน้าด้านบวกของผู้พูด และจัดเป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้ในการรักษาหน้าของกันและกัน และกลวิธีที่ใช้ในการตอบรับคำชมนั้นแตกต่างกันไปตามการประเมินความสัมพันธ์ของตนเองที่มีต่อฝ่ายตรงข้ามของแต่ละสังคมและวัฒนธรรม เช่น คนญี่ปุ่นใช้กลวิธีการลดค่าคำชมที่ได้รับเมื่อถูกหัวหน้า และเพื่อนกล่าวชมต่อหน้าบุคคลอื่น อันสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมญี่ปุ่นว่าการอ่อนน้อมถ่อมตนที่ถือว่าเป็นมารยาทอันดีนั้นเราต้องไม่ยกยอและโอ้อวดตนเอง ดังนั้น เมื่อได้รับคำชมต้องลดค่าคำชมนั้นลง เพื่อรักษาหน้าของฝ่ายตรงข้าม ในขณะที่คนไทยใช้กลวิธีการอธิบายและเสนอแนะต่อคำชมที่ได้รับจากเพื่อนและลูกน้อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ลักษณะนิสัยของคนไทยคือการอธิบายหรือให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลของสิ่ง ๆ นั้น และนิยมเสนอแนะหรือชี้แนะแนวทางให้กับคนในระดับเดียวกันหรือต่ำกว่าตนเองโดยใช้หลักทางพระพุทธศาสนาชี้แนะให้เห็นผลของการกระทำนั้น ๆ อันแสดงถึงความมีน้ำใจและเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันของคนไทยด้วยกันเอง เป็นต้น

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อพิจารณาถึงกลวิธีการตอบรับคำชมที่แต่ละกลุ่มตัวอย่างใช้ตามแต่ละปัจจัยทางสังคมแล้ว พบว่า ปัจจัยทางสังคมด้านสถานการณ์(สถานที่)ในการตอบรับคำชมมีอิทธิพลน้อยกว่าปัจจัยทางสังคมด้านอื่น ๆ เพราะ ไม่ว่าจะสถานการณ์ใดทั้งสามกลุ่มตัวอย่างเลือกใช้กลวิธีเดียวกัน กล่าวคือ ผู้เรียนใช้กลวิธีแสดงความไม่เห็นด้วย ส่วนคนไทยใช้กลวิธีการลดค่าคำชมที่ได้รับ สำหรับคนไทยใช้กลวิธีการเสนอแนะและกลวิธีการอธิบาย ซึ่งมีสัดส่วนการใช้ใกล้เคียงกัน จึงกล่าวสรุปได้ว่า ปัจจัยทางสังคมทั้งด้านหัวข้อคำชม ด้านเพศ ด้านสถานการณ์(สถานที่) และด้าน สถานะภาพทางสังคมของฝ่ายตรงข้ามมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ถ้อยคำในการตอบรับคำชม แต่ปัจจัยด้านสถานการณ์ (สถานที่) ในการตอบรับคำชมมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ถ้อยคำในการตอบรับคำชมน้อยที่สุด เพราะว่าใช้กลวิธีการตอบรับคำชมเดียวกันทั้งสองสถานการณ์(สถานที่) แตกต่างไปตามแต่ละกลุ่มตัวอย่าง การที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากทั้งสามกลุ่มตัวอย่างประเมินสถานการณ์ในการตอบรับคำชมตามทฤษฎีของ Brown & Levinson (1987) ที่ต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของสถานการณ์อันประกอบด้วย ระดับความรุนแรงของการกระทำ(การตอบรับคำชม)ว่ามีความรุนแรงหรือไม่ ระดับความสนิทสนมว่ามีความสนิทสนมมากน้อยเพียงใด และระดับความเกี่ยวข้องทางสังคมว่าเกี่ยวข้องกันอย่างไรว่า ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ใดก็จะต้องรักษาหน้าของฝ่ายตรงข้าม และเพื่อไม่ให้เกิดการคุกคามหน้าจึงเลือกใช้ถ้อยคำในการตอบรับคำชมที่เหมือนกันในทั้งสองสถานการณ์ และเมื่อพิจารณาจากกลวิธีการตอบรับคำชมที่แต่ละกลุ่มตัวอย่างเลือกใช้ สามารถเข้าใจถึงอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มตัวอย่างได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้เรียนใช้กลวิธีการตามบทเรียนที่ได้รับการเรียนรู้มา คนญี่ปุ่นใช้กลวิธีที่แสดงถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนตามแบบวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่ไม่ยกตนข่มท่านอันเป็นสิ่งที่ฝังรากลึกในจิตใจของคนญี่ปุ่น ส่วนคนไทยใช้กลวิธีที่แสดงถึงความใจดีและมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันตามหลักพระพุทธศาสนาอันเป็นอัตลักษณ์ของคนไทย

3. การถ่ายโอนทางภาษาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย

ผลการศึกษาการถ่ายโอนทางภาษาของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนและคนไทยเลือกใช้กลวิธีการตอบรับคำชมที่แตกต่างกัน และลักษณะการใช้ถ้อยคำในการตอบรับคำชมของผู้เรียนนั้นพบว่า มีทั้งลักษณะการใช้ถ้อยคำที่คล้ายกับคนไทยและคนญี่ปุ่นแต่จะใกล้เคียงกับการใช้ของคนญี่ปุ่นมากกว่า เช่น การกล่าวยอมรับต่อคำชมด้วยกลวิธีการชื่นชม โดยการกล่าวคำขอบคุณต่อคำชมที่ได้รับ โดยคนไทยส่วนใหญ่กล่าวเพียงคำขอบคุณเพียงคำเดียวต่อคำชมที่ได้รับโดยไม่มียุติอื่น ๆ ต่อท้าย เช่น “ขอบคุณมากค่ะ” “ขอบคุณค่ะ” เป็นต้น ในขณะที่ผู้เรียนกล่าวคำขอบคุณและตามท้าย

ด้วยประโยคอื่น ๆ เช่น 「有難うね。それは皆のおかげですよ。」 (ขอขอบคุณนะ นั่นเป็นเพราะการสนับสนุนของทุกคนนะ)」 เป็นต้น ซึ่งลักษณะสำนวนเช่นนี้ไม่ปรากฏในการตอบรับคำชมของคนไทย อันแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการในการเรียนภาษาที่สองที่พยายามพูดให้เป็นรูปแบบสำนวนแนวทางเดียวกับคนญี่ปุ่น อีกทั้งผู้เรียนพยายามที่จะใช้ภาษาญี่ปุ่นให้เหมือนเจ้าของภาษาแต่มีจำนวนการใช้บางกลวิธีมากกว่าเจ้าของภาษา โดยเฉพาะการตอบปฏิเสธด้วยกลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยต่อคำชมที่ได้รับมีมากถึง 16.62% ในขณะที่คนญี่ปุ่นใช้เพียงแค่ 9.57% แต่เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนงานวิจัยนี้ พบว่า ผู้เรียนที่มีระดับความสามารถทางภาษาสูงคือ ผู้สอบผ่านระดับวัดความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นระดับ N1 , N2 และเคยพำนักในประเทศญี่ปุ่นนั้นใช้ถ้อยคำการตอบรับคำชมคล้ายคนญี่ปุ่นมากกว่ากลุ่มผู้เรียนที่มีระดับความสามารถต่ำกว่า ส่วนผู้เรียนที่มีระดับความสามารถทางภาษาต่ำกว่า คือ ผู้สอบได้ระดับ N3 , N4 หรือผู้เรียนที่ไม่เคยพำนักในประเทศญี่ปุ่นมักจะใช้ถ้อยคำการตอบรับคำชมคล้ายคนไทย นอกจากนี้ พบว่ากลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นระดับ N2 ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถทางภาษาในระดับกลางที่ค่อนข้างสูง และไม่เคยพำนักในประเทศญี่ปุ่น มีการใช้กลวิธีแสดงอวัจนภาษาด้วยการหัวเราะต่อคำชมที่ได้รับอันเป็นกลวิธีที่ปรากฏเฉพาะในกลุ่มคนไทย

จะเห็นได้ว่า เกิดการถ่ายโอนทางภาษาในกลุ่มผู้เรียนที่มีระดับความสามารถทางภาษาต่ำกว่าหรือผู้ที่ไม่เคยพำนักในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งเอาไว้ว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นที่มีความสามารถระดับต่ำกว่ามีประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์กับชาวญี่ปุ่นน้อยกว่า จะเกิดการถ่ายโอนทางภาษา และผลวิจัยที่ออกมาสอดคล้องกับงานวิจัยของ Qu & Wang (2005) ; Bu (2010) และ Phoocharoensil (2012) ที่พบว่า ความสามารถทางภาษาของผู้เรียนมีผลต่อการถ่ายโอนทางภาษา กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีความสามารถระดับต่ำหรือระดับต้นเกิดการถ่ายโอนจากภาษาแม่ของตนเองไปสู่ภาษาเป้าหมายได้ง่าย เพราะการเรียนรู้ภาษาที่สองผู้เรียนจะใช้หลักการหรือวิธีการในการเรียนรู้ภาษาที่หนึ่งมาเป็นเกณฑ์ และเนื่องจากไม่มีประสบการณ์พำนักในประเทศญี่ปุ่น จึงทำให้ไม่สามารถเรียนรู้ภาษาผ่านปฏิสัมพันธ์ (Interatcion) กับชาวญี่ปุ่นนอกห้องเรียน (Han, 1992) จึงทำให้การใช้ภาษาของกลุ่มผู้เรียนที่ไม่มีประสบการณ์พำนักในประเทศญี่ปุ่นอยู่ท่ามกลางระหว่างความเพียงพอและความไม่เพียงพอในภาษาที่สอง จึงทำให้เกิดการใช้ที่มีทั้งเหมือนภาษาแม่และเหมือนกับภาษาที่สอง

จึงกล่าวได้ว่า ผู้เรียนที่มีระดับความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นระดับสูงและเคยพำนักในประเทศญี่ปุ่นใช้ถ้อยคำในการตอบรับคำชมคล้ายคนญี่ปุ่นมากกว่า ส่วนผู้เรียนที่มีระดับความสามารถทางภาษาต่ำกว่าหรือผู้เรียนที่ไม่เคยพำนักในประเทศญี่ปุ่นการใช้ถ้อยคำจะคล้ายคนไทยมากกว่า แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ผู้เรียนที่มีความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นระดับ N2 ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถทางภาษาในระดับกลางที่ค่อนข้างสูง ยังมีการใช้ถ้อยคำที่คล้ายกับเจ้าของภาษา เช่น การใช้ถ้อยคำของกลวิธีการเสนอแนะในรูปแบบของการชักชวนให้พยายามทำในบางสิ่งบางอย่างและมีลักษณะให้กำลังใจต่อบุคคลที่กล่าวชม เช่น 「頑張ろう。頑張りましたよ。(พยายามกันเถอะ)」

「頑張って！(สู้ๆ นะ)」 「頑張るぞ！(สู้ไว้ยัย)」 「頑張ろうね！(สู้กันนะ)」 เป็นต้น และคล้ายภาษาแม่ เช่น การใช้ถ้อยคำของกลวิธีการแสดงอวัจนภาษาด้วยการหัวเราะ อันถือเป็นอัตลักษณ์ของคนไทยที่ถูกกล่าวขานกันว่า เมืองไทย คือ สยามเมืองยิ้ม ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสังเกตว่าคนไทยจะมีลักษณะ การแสดงออกเช่นนี้เพื่อตอบรับแบบนี้ไม่เหมือนกับชาติใด เป็นต้น ส่วนกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นระดับ N3 และ N4 ใช้กลวิธีการแสดงความชื่นชมด้วยการกล่าวคำขอบคุณอันเป็นถ้อยคำตอบรับคำชมที่ปรากฏมากที่สุดในทั้งในภาษาไทย (นฤพร สัน

त्मन्स, 2547) และภาษาญี่ปุ่น (Hirata, 1999) และไม่ว่าจะมีความสามารถทางภาษาระดับใด ผู้เรียนทุกระดับ มีแนวโน้มการใช้ภาษาโดยเฉพาะกลวิธีการปฏิเสธด้วยการแสดงความไม่เห็นด้วยมากกว่าเจ้าของภาษาญี่ปุ่น เช่น 「いいえ、いいえ。(ไม่ใช่ครับ ไม่ใช่)」 「いいえ、そんなことないです。(ไม่ขนาดนั้นหรอกครับ)」 「いいえ、とんでもないです。(ไม่เท่าไรหรอกครับ)」 เป็นต้น แต่อย่างไรก็ดีสัดส่วนการใช้กลวิธีการปฏิเสธของผู้เรียนนั้นมากกว่าสัดส่วนการใช้ของคนญี่ปุ่น อาจสืบเนื่องมาจากผู้เรียนไม่มั่นใจหรือเกรงว่าจะใช้ผิดจนทำให้เกิดการใช้มากเกินไปเจ้าของภาษา ซึ่งสอดคล้องกับ Phoocharoensil (2012) ที่ได้กล่าวว่า ผู้เรียนระดับกลางเกิดการถ่ายโอนน้อยกว่าระดับต้นแต่เกิดความผิดพลาดได้มากกว่า เนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจในระดับหนึ่งแล้วแต่อาจเกิดจากความไม่มั่นใจหรือความลังเลที่จะใช้ภาษาที่สอง การที่ผลออกมาเช่นนี้อาจเป็นไปได้ว่าผู้เรียนตอบรับคำชมตามที่เรียนมาจากหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นที่สอนให้ตอบรับคำชมด้วยการปฏิเสธต่อคำชมที่ได้รับเพราะเป็นการแสดงความนอบน้อมถ่อมตนตามธรรมเนียมปฏิบัติของคนญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้ ศึกษาถึงกลวิธีการในการตอบรับคำชม ปัจจัยทางสังคม ประกอบด้วย หัวข้อคำชม เพศ สถานที่ และสถานะภาพทางสังคมอันมีผลต่อการตอบรับคำชมของผู้เรียน คนญี่ปุ่น และคนไทย รวมทั้งศึกษาการถ่ายโอนทางภาษาของผู้เรียน เพื่อทราบถึงกลวิธีการในการตอบรับคำชมของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง และทราบถึงปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการเลือกใช้ถ้อยคำในการตอบรับคำชม พร้อมทั้งทราบว่ามีการถ่ายโอนทางภาษาในการตอบรับคำชมของผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร จะเห็นได้ว่า การตอบรับคำชมแตกต่างกันไปตามแต่ละกลุ่มตัวอย่าง กล่าวคือ ผู้เรียนและคนไทยใช้กลวิธีการยอมรับต่อคำชมที่ได้รับมากที่สุด สำหรับคนญี่ปุ่น ใช้กลวิธีการเลี่ยงต่อคำชมที่ได้รับมากที่สุด สำหรับกลวิธีย่อย พบว่าทั้งสามกลุ่มตัวอย่างเลือกใช้กลวิธีการแสดงความชื่นชมด้วยการกล่าวคำขอบคุณต่อคำชมที่ได้รับมากที่สุด แต่มีความแตกต่างในกลวิธีที่ใชรองลงมาคือ ผู้เรียนใช้กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วย ในขณะที่คนญี่ปุ่นใช้กลวิธีการลดคำคำชม ส่วนคนไทยใช้กลวิธีการเสนอแนะและกลวิธีการอธิบาย สำหรับปัจจัยทางสังคมนั้นมีผลต่อการเลือกใช้ถ้อยคำในการตอบรับคำชมของผู้เรียนน้อยกว่าคนญี่ปุ่นและคนไทย และปัจจัยด้านสถานที่ในการตอบรับคำชมมีผลน้อยกว่าปัจจัยด้านอื่น ๆ และพบว่ามีถ่ายโอนทางภาษาแตกต่างกันไปตามระดับความรู้ทางภาษาและประสบการณ์ในการฟังหรือการมีปฏิสัมพันธ์กับภาษาญี่ปุ่น

แต่อย่างไรก็ตามการศึกษานี้ศึกษาเพียงสองหัวข้อคำชม คือ การชมเรื่องความสามารถ และการชมสิ่งที่ครอบครอง ทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาก็ยังน้อยและจำกัดเฉพาะผู้ที่เป็พนักงานบริษัทเท่านั้น จึงไม่สามารถระบุชี้ชัดตามผลของการวิจัยได้ ดังนั้นเพื่อยืนยันผลการวิจัยให้ชัดเจนขึ้น อาจจะศึกษาเปรียบเทียบทั้งสี่หัวข้อคำชม พร้อมกับเพิ่มกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้นและมีอาชีพหลากหลาย นอกจากนี้ งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบเต็มเต็มบทสนทนา จึงไม่สามารถรู้ถึงอวัจนกรรมที่แสดงออกมาเมื่อถูกชมได้ โดยเฉพาะกลวิธีการแสดงอวัจนภาษาและการแสดงความคิดเห็นดังนั้น เพื่อให้เห็นถึงอวัจนภาษาที่แสดงออกมา อาจมีการเพิ่มเติมโดยการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนาแบบธรรมชาติ และอาจจะมีการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อดูปัจจัยในการเลือกใช้คำตอบรับคำชม สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้อาจเป็นงานวิจัยชิ้นแรกที่ศึกษาการถ่ายโอนทางภาษาในการตอบรับคำชมของผู้เรียน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นบุคคลที่ผ่านการ

เรียนรู้และมีประสบการณ์ในการใช้ภาษาญี่ปุ่นมาพอสมควร ทำให้เห็นผลการถ่ายโอนทางภาษาไม่ชัดเจน จึงควรศึกษาเปรียบเทียบการถ่ายโอนทางภาษาของผู้ที่มีความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นในระดับที่ต่ำกว่านี้ หรืออาจจะเทียบความสามารถทางภาษาระดับสูง กลาง และต่ำว่ามีการถ่าย โอนแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- เซนโคะ เค เมย์นาร์ด. (2544). *กลยุทธ์การสอนทบทวนภาษาญี่ปุ่นเล่ม 2*. (แปลจาก An introduction to Japanese grammar and communication strategies. โดย ปรียา อิงคาริรมณ์ โยะริเอะ และ กนก ศฤงคารินทร์). กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า.
- นฤพร สันตมนัส. (2547). *การตอบรับคำชมในภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิชาพร ยอดมณี. (2554). *วัฒนธรรมในการใช้ภาษา: การใช้ภาษา สุภาพ-ไม่สุภาพ* [online]. วันที่สืบค้น 10 สิงหาคม 2556 จาก [http://www.stou.ac.th/study/sumrit/2-55\(500\)/page2-2-55\(500\).html](http://www.stou.ac.th/study/sumrit/2-55(500)/page2-2-55(500).html)
- ประภา แสงทองสุข, Takashi Miura, Yasujiro Takei, Naoko Takatsuka. 2556. *ภาษาญี่ปุ่นเรียนสบาย สไตส์ โคะฮะรุ เล่ม 2*. (แปลจาก こはるといっしょに にほんごわあーい 2. โดย บุษบา บรรจงมณี, วันชัย สิลพัทธ์กุล). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- พงศ์ปณต โชติทุม. 2521. *กลวิธีการตอบคำชมของเพศหญิงและเพศชายที่ปรากฏในภาพยนตร์อเมริกันและภาพยนตร์ไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยุตตะกัณ คุชานาจิ. 2552. *เคโกะ ภาษาสุภาพเพื่อการเข้าสังคมญี่ปุ่น*. (แปลจาก 敬語 敬語ネイティブになろう!! โดย เสาวรีย์ นากางาวา). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- วสันต์ ดอแว. 2556. *การตอบรับคำชมของคนไทยและคนมลายูใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้*. โครงร่างวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- โอะซะมุ มิซึตะนิ และ โนะบุโกะ มิซึตะนิ. 2551. *สนุกกับภาษาญี่ปุ่น 6*. (แปลจาก Nihongo Notes 6. โดย ปรียา อิงคาริรมณ์ โยะริเอะ). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรมสมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

ภาษาญี่ปุ่น

- 平田真美 [Hirata]. (1999). ほめ言葉への返答. 横浜国立大学留学センター紀要, 6, 38-47.
- 糸井江美 [Itoi]. (1999). 褒め言葉への返答: 学生と中高年の世代差. 文学部紀要, 文教大学, 13(1), 40-51.
- 金庚芬 [Kim]. (2006). ほめの談話に関する日韓対照研究一日・韓大学生の会話データを用いて一. 桜美林大学国際学研究科博士学位論文.

- 増田[Masuda]. (2009). 教師のほめに対する学生の返答の日中対照研究. *日本語文化研究*, 13, 106-121.
- サーヤン コーサティアンウォン[Sayan]. (2010). *ほめ及びほめに対する返答の日タイ対照研究*. 大阪大学言語文化研究科博士論文.
- 夏芳芳[Xia]. (2010). 中国人日本語学習者の褒め言葉に対する返答について—語用論特徴を中心に—. 名古屋大学国際開発. 研究科日本語教育学講座 Webサイト <http://www.lang.nagoya-u.ac.jp/nichigen/0-kyouiku/seminar/seminar.htm> (2013年8月8日参照)
- 楊一林[Yang]. (2011). 目上へのほめ行動について. *論文集: 金沢大学経済学部社会言語学演習*, 6, 19-32.
- 横田淳子[Yokota]. (1985). ほめられた時の返答における母国語からの社会言語学的転移. *日本語教育*, 58, 203-217.

ภาษาอังกฤษ

- Brown, P. & Levinson, S. (1987). *Politeness: some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bu, J. (2010). A study of pragmatic transfer in compliment response strategies by Chinese learners of English. *Journal of Language Teaching and Research* 1 (2), 121-129.
- Cedar, P. (2006). Thai and American responses to compliments in English. *The Linguistics Journal Press*, 1(2), 6-28.
- Chen, W. (2012). Differences in English compliment responses between native English speakers and Chinese English learners. *Working Paper in Second Language Studies Program*, 3, 18-29.
- Chiang, B. & Pochtrager, F. (1993). A pilot study of compliment responses of American-born English speakers and Chinese-born English speakers. (ERIC Document Reproduction Service No. ED ED356649).
- Han, C. (1992). A comparative study of compliment responses: Korean females in Korean interaction and in English interaction. *Working Papers in Educational Linguistics*, 8(2), 17-31.
- Permerantz, A. (1978). Compliment responses: note on the co-operation of multiple constraints. In J. Schenkein (Ed.), *Studies in the organization of conversation interaction* (pp. 79-112). New York, NY: Academic Press.
- Phoocharoensil, S. (2012). L2 English compliment responses: An investigation of pragmatic transfer. *International Journal of Applied Linguistics & English Literature*, 1(6), 276-287.
- Qu, J. & Wang, L. (2005). Pragmatic transfer in compliment responses by Chinese learners of English. *Sino-US English Teaching*, 2(12), 66-75.
- Shimizu, T. (2009). Influence of learning context on L2 pragmatic realization: A comparison between

JSL and JFL learners' compliment responses. *Mouton Series in Pragmatics: Pragmatic Competence*, 167-198.

Tatsumi, N. (2010). American learners' compliment responses in Japanese. *Proceedings of the 22nd Annual Conference of the Central Association of Teacher of Japanese*, 116-124.

Wolfson, N. (1989). The social dynamics of native and nonnative variation in complimenting behavior. *The Dynamic Interlanguage: Empirical Studies in Second Language Variation*, 219-236.